

UPPSALA
UNIVERSITET

BESLUT

2025-05-13 UFV 2025/301

Utbildningsdepartementet

Postadress

Box 256

75440 Uppsala

Besöksadress

Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare

Lars Hagborg

018 – 471 1907

www.uu.se

Lars.hagborg@uu.se

Yttrande över betänkandet På språklig grund (SOU 2025:9)

Beslut

Härmed beslutas

- att Uppsala universitet överlämnar expertgruppens yttrande som sitt svar på rubricerad remiss

Bakgrund

Uppsala universitet har anmodats att yttra sig över betänkandet På språklig grund (SOU 2025:9)

Bifogat yttrande har utarbetats av en expertgrupp bestående av:

Professor Natalia Ganuza, Institutionen för nordiska språk

Universitetslektor Memet Aktürk Drake, Institutionen för nordiska språk

Universitetslektor Anne Reath Warren, Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningssociologi

Beslut i detta ärende har i rektors frånvaro fattats av undertecknad prorektor i närvaro av universitetsdirektör Caroline Sjöberg, efter föredragning av utbildningsledare Lars Hagborg. Närvarande därutöver var akademiombudsman Per Abrahamsson och Uppsala studentkårs ordförande Elsa Ewert.

Coco Norén

Lars Hagborg

UPPSALA
UNIVERSITET

YTTRANDE

2025-05-13 UFV 2025/301

Utbildningsdepartementet

Box 256
751 05 Ört

Besöksadress

Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare

Lars Hagborg

Telefon

018 – 471 1907

www.uu.se

Lars.hagborg@uu.se

Yttrande över betänkandet På språklig grund (SOU 2025:9)

Uppsala universitet har beretts möjlighet avge yttrande över rubricerad remiss.

Yttrande har utarbetats av en expertgrupp bestående av:
Professor Natalia Ganuza, Institutionen för nordiska språk
Universitetslektor Memet Aktürk Drake, Institutionen för nordiska språk
Universitetslektor Anne Reath Warren, Institutionen för pedagogik,
didaktik och utbildningssociologi

Kort sammanfattning

Betänkandet består av två delar. I del ett analyseras förutsättningar för att bedriva undervisning i svenska som andraspråk för olika målgrupper. Denna del avslutas med ett antal konkreta förslag på åtgärder, där vissa förutsätter förändringar av skollagen.

Del två är av mer resonerande karaktär och förslagen innebär i huvudsak att vissa frågor bör bli föremål för vidare utredning, samt att vissa myndigheter får ett utökat uppdrag inom området.

Övergripande generella synpunkter

Expertgruppen ställer sig i huvudsak positiv till samtliga delar av betänkandet. Undantaget är förslaget att kursplaner för elever som är nybörjare i svenska språket ska fungera för elever oavsett ålder, eftersom en kursplan som omfattar alla elever som är nybörjare i svenska, oavsett ålder och tidigare skolbakgrund, inte kan vara ändamålsenlig.

Kommentarer och ändringsförslag

Del 1: Grundläggande svenska som andraspråk

- **Införande av grundläggande svenska som andraspråk, med nya kursplaner (8.1.1)**

Utredningen föreslår att nya kursplaner ska införas som riktas till nybörjare i svenska språket i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan, att dessa kursplaner ska benämnas grundläggande svenska som andraspråk och ingå i ämnet svenska som andraspråk för respektive skolform. Kursplanerna för grundläggande

YTTRANDE

svenska som andraspråk föreslås även kunna användas inom gymnasieskolans introduktionsprogram samt, under vissa förutsättningar, inom den anpassade gymnasieskolan. Dessutom föreslås att Skolverket ska ges i uppdrag att utforma och lämna förslag på kursplanerna.

Expertgruppen välkomnar förslaget att införa kursplaner som riktar sig specifikt till nybörjare i svenska språket, och ställer sig bakom förslaget att Skolverket ges i uppdrag att utforma och lämna förslag på de nya kursplanerna i grundläggande svenska som andraspråk. Utredningen föreslår dock även att ”Kursplanerna bör fungera för elever som är nybörjare i svenska språket oavsett ålder”. Denna del av förslaget ställer sig expertgruppen inte bakom, eftersom det saknas vetenskapligt stöd för att en kursplan som omfattar alla elever som är nybörjare i svenska, oavsett ålder och tidigare skolbakgrund, kan vara ändamålsenlig. Elever i olika åldrar och med olika skolbakgrund har olika förutsättningar och behov när de ska lära sig svenska. Expertgruppen anser därför att Skolverket noga bör utreda hur de nya kursplanerna i grundläggande svenska kan anpassas till olika målgruppers behov. Dessutom vill expertgruppen betona vikten av att det finns en tydlig koppling mellan kursplanerna i grundläggande svenska som andraspråk och svenska som andraspråk inom respektive skolform, så att övergången mellan dem blir tydlig och kan gå smidigt för berörda elever.

- **En tidsgräns om två år ska införas (8.1.2)**

Utredningen föreslår att ”en tidsgräns ska införas för hur länge en elev får ges undervisning enligt kursplanerna för grundläggande svenska som andraspråk i de obligatoriska skolformerna” och att ”tidsgränsen ska vara två år”.

Expertgruppen håller med utredningen om att det är viktigt att det finns en övre tidsgräns för hur länge en elev ska ges undervisning i grundläggande svenska som andraspråk, särskilt då eleven under denna period föreslås få omdömen istället för betyg – och inte heller ska genomföra några nationella prov i ämnet. Det är inte helt tydligt utifrån utredningen hur det senare kommer att påverka äldre elevers möjligheter att nå behörighet till gymnasieskolan respektive högskolan. Som utredningen skriver blir det synnerligen viktigt att elevernas språk- och kunskapsutveckling kontinuerligt följs upp och utvärderas, så att de så snart de har uppnått tillräckliga kunskaper i svenska kan övergå till att läsa enligt kursplanen för svenska som andraspråk och sträva mot att få betyg i ämnet. Kontinuerlig uppföljning är också avgörande för att identifiera elever som inte utvecklas som förväntat och för vilka det därför behöver tillsättas en pedagogisk utredning om behov av särskilt stöd.

- **Tydligare avgränsad målgrupp för ämnet svenska som andraspråk (8.1.7)**

YTTRANDE

Utredningen föreslår att målgrupperna för svenska som andraspråk ska ändras i skolförordningen, så att det blir tydligare vilka elever som har rätt att få tillgång till undervisningen.

Expertgruppen välkomnar förslaget och den nya formuleringen.

- **Införandet av ett nationellt kartläggningsmaterial (8.1.9)**

Utredningen föreslår införandet av ett nationellt kartläggningsmaterial som ska användas

- ✓ inför beslut om undervisning i svenska som andraspråk,
- ✓ inför beslut om vilken av kursplanerna inom ämnet svenska som andraspråk som en elev ska följa,
- ✓ inför beslut om när en elev ska övergå från kursplanen för grundläggande svenska som andraspråk till kursplanen för svenska som andraspråk, och
- ✓ inför beslut om när en elev ska övergå från ämnet svenska som andraspråk till ämnet svenska.

Vidare föreslår utredningen att Skolverket bör ges i uppdrag att utforma ett sådant kartläggningsmaterial.

Expertgruppen välkomnar förslaget, men vill betona vikten av att kartläggningsmaterialet verkligen tas fram med hänsyn till hur det ska användas för de specifika ändamålen som anges. Det är också viktigt att de personer som ska ansvara för att kartläggningen genomförs ges tillräckligt stöd och utbildning, så att den kan genomföras på ett likvärdigt och rättssäkert sätt över hela Sverige.

- **Elever i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska ges god vägledning i sitt val av svenskämne (8.1.10)**

Utredningen föreslår att Skolverket bör ges i uppdrag att ta fram ett informationsmaterial som huvudmännen kan använda för att vägleda elever inom gymnasieskolan och anpassade gymnasie-skolan i valet av svenskämne

Expertgruppen välkomnar förslaget, men poängterar att det utöver ett informationsmaterial även behöver tas fram tydliga rutiner för hur informationen ska delges och förklaras för berörda elever. Detta gäller i synnerhet i den anpassade gymnasieskolan.

- **Betyg i ämnena svenska och svenska som andraspråk ska inte samtidigt kunna ingå i examens- eller studiebeviset eller i ett gymnasiebevis avseende anpassad gymnasieskola (8.1.11)**

Expertgruppen har inga invändningar mot förslaget.

- **Höjda behörighetskrav för lärare i svenska som andraspråk (8.2.4)**

YTTRANDE

Expertgruppen delar utredningens bedömning att behörighetskraven för att undervisa i svenska som andraspråk behöver höjas, så att de motsvarar de krav som finns för ämnet svenska. Som utredningen skriver finns inga rimliga skäl till den stora skillnaden mellan ämnena, som i stora delar har ett gemensamt innehåll. Höjda behörighetskrav motiveras också av att blivande lärare i svenska som andraspråk, om utredningens förslag antas, även behöver förberedas för att undervisa i grundläggande svenska som andraspråk inom ramen för den befintliga lärarutbildningen.

Expertgruppen delar också utredningens bedömning att det vore önskvärt att alla lärare, genom förstärkningar av den utbildningsvetenskapliga kärnan, ges förutsättningar att utveckla grundläggande kunskaper om andraspråksinlärning och –utveckling och om språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt.

Dessutom ställer sig expertgruppen bakom utredningens bedömning att Skolverket behöver genomföra särskilda insatser för att stödja huvudmän och rektorer inför implementeringen av de nya kursplanerna och användningen av det nya nationella kartläggningsmaterialet, samt erbjuda kompetensutveckling för undervisande lärare som ges i uppdrag att undervisa i ämnet grundläggande svenska som andraspråk.

Del 2: Modersmålsundervisning

Modersmålsutbildningen effekter på integration och kunskapsutveckling (17.1)

Expertgruppen är inte förvånad över att utredningen inte har kunnat finna något stöd för att modersmålsundervisning har negativa effekter på elevers integration eller kunskapsutveckling i svenska språket. Det finns inget i den forskning som har genomförts i Sverige eller internationellt som antyder att detta skulle vara en risk med att delta i modersmålsundervisning. Vi hoppas därmed att detta är färdigutrett och inte blir föremål för ytterligare utredningar. Istället kan de resurserna användas för att se till att modersmålsundervisningen får den kvalitetsförstärkning som den behöver. Både i denna och i tidigare utredningar (framförallt i SOU 2019:18) ges många goda förslag på hur modersmålsundervisningen skulle kunna förbättras.

Åtgärder för att främja kvalitet och likvärdighet i modersmålsundervisningen (17.2)

Expertgruppen ställer sig bakom utredningens förslag. I synnerhet instämmer gruppen i utredningens bedömning att följande bör beaktas och åtgärdas:

- ✓ Ämnet modersmål ska regleras i timplanerna.
- ✓ Elever som kommer till Sverige utan vårdnadshavare ska ha rätt till undervisning i modersmål.

YTTRANDE

- ✓ Rätten till undervisning i svenskt teckenspråk som modersmål ska utökas.
- ✓ Skolverket ska ges i uppdrag att ta fram ett material som stöd för bedömning av en elevs förkunskaper i modersmålet.

Vad gäller utredningens bedömning/förslag om att ”fjärrundervisning bör utvecklas”, anser expertgruppen att fjärrundervisning kan utgöra ett bra alternativ när det saknas möjligheter att anordna klassrumsundervisning. Vi instämmer således i att fjärrundervisning i ämnet modersmål bör göras tillgänglig för elever som saknar möjlighet att få klassrumsbaserad modersmålsundervisning. Samtidigt anser vi att det är viktigt att kommuner och huvudmän i första hand eftersträvar att erbjuda klassrumsundervisning i ämnet modersmål. Den kan till skillnad från fjärrundervisning erbjuda elever större möjligheter att etablera kontakter med andra elever i närområdet som talar samma modersmål och som delar vissa kulturella och språkliga erfarenheter. Detta är värdefullt för användningen och upprätthållandet av modersmålet, och kan bidra till att stärka elevernas flerspråkiga och mångkulturella identiteter.

För övrigt delar expertgruppen utredningens bedömning att det framstår som orimligt att förvänta sig att deltagande i modersmålsundervisning (som i praktiken ofta begränsas till ca 40 minuter i veckan) ska ha som övergripande syfte att påverka något annat än modersmålet som är föremål för undervisningen. Modersmålsundervisningen är viktig i sin egen rätt och ämnets främsta syfte bör därför inte vara att fungera som ett instrument för att utveckla kunskaper i andra skolämnen.